

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи номзади Сабриддини Сафовуддин дар мавзӯи «Мукамалгардонии механизми ташкилӣ-иқтисодии рушди барқ дар деҳот (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти унвони номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси: 08.00.05. - Иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ: иқтисодиёт, ташкил ва идоракунии корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо (комплекси агросаноатӣ ва кишоварзӣ)

1. Муҳиммияти мавзӯи диссертатсия. Истифодаи оқилона ва фаъолияти пурсамари қувваи барқ дар деҳот, ислоҳоти соҳаҳои мухталифи иқтисоди миллӣ, ки қариб боз си сол инҷониб идома дорад, ба вазъи комплекси агросаноатӣ саҳт вобастагӣ дорад. Аммо, новобаста ба як қатор муътадилнокӣ дар комплекси агросаноатӣ, ҳолати бахши кишоварзӣ ҳамоно мураккаб боқӣ мемонад. Он ба якбора паст рафтани раванди истеҳсолот, пурзӯршавии мубодилоти беарзиш, робитаҳои ноустувори хоҷагидорию истеҳсолӣ, кам гардидани ҳосилнокии зироатҳои кишоварзӣ ва ҳамчун натиҷа, шиддатёбии вазъи иҷтимоӣ маънидод мегардад.

Айни замон вазъият дар рушди шабақаҳои барқи деҳот ру ба эътидол омада истодааст. Онҳо асосан тавре ном бурда мешуд, дар давраи электрикунонии саросари пурраи кишвари шӯроҳо, нимаи дуюми солҳои 50-ум ва аввали солҳои 60-уми асри гузашта бунёд ёфта, захираҳои техниकी худро асосан анҷом додаанд. Шабақаҳои барқӣ имкони бағоят сусти барқгузаронӣ ва эътимодбахшии басо паст доранд. Таъсири табиӣ аз нишондиҳандаҳои техниकी хатҳои барқгузарон боло шудаанд. Аз ин хотир, тез-тез аз қор баромадани таҷҳизот ва таъмини номукаммали барқ дар деҳот ба як ҳодисаи маъмулӣ табдил ёфтааст. Чунончӣ, мувофиқи маълумоти муассисаҳои бо барқтаъмикунӣ, соле то ҳазор маротиба ҳодисаҳои аз қор баромадани хатҳои барқ мушоҳида мегардад. Ин вазъ ба дар баъзе ҳолатҳо ба истеҳсолкунандагони деҳот зарари ҷиддии иқтисодӣ мерасонад.

Як нуқтаро низ ҳамзамон бояд қайд намуд, ки масъалаи таъмини барқ, бахусус дар деҳот, саноатикунонӣ ва рушди деҳот, инчунин баланд бардоштани сатҳу сифати истифодаи самаранок ва оқилонаи он, дар

шароити амалигардонии саноатикунонии чумхурӣ, ки яке аз чор ҳадафи стратегии мамлакат муаррифӣ гардидааст, низ аҳамияти назариявӣю амалии худро доро мебошад. Маҳз халли хаматарафа ва амиқи муаммоҳои дар боло овардашуда интихоби мавзӯи диссертатсияи номзадии мазкурро ба миён овардааст, ки фикр мекунам ин мавзӯъ яке аз масъалаҳои мубрами рӯз, муҳим ва дар айни ҳол ҳалталаб ба ҳисоб меравад.

2. Дарачаи асосноксозии дастовардҳои илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳои дар диссертатсия баррасигардида. Новобаста аз таҳқиқотҳои дар ин самт гузаронидашуда, масъалаҳои тақмилдиҳии механизми ташкилию иқтисодии фаъолияти барқ дар деҳот, вобаста ба муосир будани мавзӯи таҳқиқот, чандон дуруст омӯхта нашуда, асосҳои назариявии механизми фаъолияти барқкунонии деҳот акнун гузошта мешавад. Методология ва усулҳо (методҳо)-и таҳқиқот ба истифодаи қонунҳои бунёдӣ, методологияи таҳқиқи классикони соҳаи иқтисодиёт, олимони муосири ватанӣ ва хориҷӣ дар соҳаи иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолоти кишоварзӣ, низоми захиравӣ ва сарфакории энергия асос ёфтааст.

Заминаҳои иттилоотии таҳқиқотро маводҳои ҳисоботҳои омили расмӣ, ҳисоботҳои солони хоҷагиҳои кишоварзии вилояти Хатлон, ҳазинаи маълумотҳои нозироти техникӣ, нозироти энергетикӣ, санадҳои меърию ҳуқуқӣ ва ҳуҷҷатҳои методикӣ, меъёрҳо ва маҳакҳо, ҳисоботҳои ташкилотҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, мушоҳидаҳои бевоситаи муаллиф ва дигар маводҳо ва сарчашмаҳо ташкил медиҳанд.

3. Ҳақиқӣ (воқеӣ) будан ва татбиқи навигарии илмӣ таҳқиқот-ҳои бадастомада. Навигарии илмӣ таҳқиқот асосан ба ҳолату вазъияти ташаккулёбии муназзам ва раванди истифодаи сарфаи энергия бо назардошти мукамалгардонии механизми ташкили иқтисодии рушди барқи деҳот, хусусиятҳои минтақавӣ ва омилҳои табиӣ-иқлимӣ онҳо асоснок карда шудаанд, ки миёни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон чун намуд: таҳқиқи ҷанбаҳои назариявии инкишофи қувваи барқ дар деҳот мавриди омӯзиш қарор гирифта, рушди қувваи барқ - ҳамчун асоси хоҷагии халқ ва самти стратегии бехатарии иқтисодӣ муайян гардида, қувваи барқ дар деҳот-ҳамчун омил асосии баландбардории фаъолияти комплекси агросаноатӣ мусоидаткунанда асоснок гардидааст; алоқамандии байниҷағҳарии назариявӣ ва вазъи методологияи сатҳи рушди нерӯи барқ дар деҳот ва манфиатнокии имконоти энергетикӣ истеҳсолоти

хоҷагии деҳот - ҳамчун маҷмӯи бо ҳампайваст ошкор гардида, ҳаммонандӣ дар иртиботи бевосита байни бо барқтаъминкунии хоҷагии деҳот ба натиҷаҳои истеҳсолот ва нафъи умумӣ аз истифодабарии он асоснок ва муайян гардидааст; рушди гидроэнергетика ва нақши он дар таъмини қувваи барқ дар деҳот муайян гардида, вазъи ҳозира, ҳолати таъмини қувваи барқ дар комплекси агросаноатӣ арзёбӣ гардида, тамоюли рушди қувваи барқ дар деҳот мавриди таҳлил қарор гирифтааст; дар асоси истифодабарии ҳисоботи муносиб доир ба таҷдиди таҷҳизот барои сарфаи нерӯи барқ ва татбиқи технологияҳои инноватсионии ба сарфаи қувваи барқ нигаронидашуда ва техникаи аъзои кооператсияи истеъмоли дар заминаи субъекти хоҷагидорӣ вучуддошта, ки имконияти паст намудани сарфаи захираҳои барқӣ барои истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ бо раванди таҷдиди техникаи аз ҷиҳати иқтисодӣ асоснок мусоидат менамояд, тавсияҳои амалӣ дода шудаанд ва ғ.

Диссертатсияи номзадӣ дар ҳаҷми 168 саҳифаи компютерӣ навишта шуда, аз се боб, ёздаҳ параграф иборат буда, 236 рӯйхати адабиётхоро дар бар гирифтааст.

Дар муқаддимаи диссертатсияи мазкур муҳимияти мавзӯ асоснок ва муайян карда шуда, мақсад, вазифа ва навиғариҳои илмии таҳқиқоти диссертатсияи номзадӣ оварда шудааст.

Дар боб (фасл)-и якум, ҷанбаи назариявии инқишофи қувваи барқ дар деҳот, рушди қувваи барқ - асоси хоҷагии халқ ва самти стратегии бехатарии иқтисодӣ, қувваи барқ дар деҳот - омили асосии ба баландбардории фаъолияти КАС мусоидаткунанда мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор гирифтааст.

Ба ақидаи муаллиф, истеҳсоли энергетикӣ аз дигар истеҳсолот бо он фарқ мекунад, ки онро наметавон захира кард. Ҳар қадар нерӯи барқ агар истеҳсол шавад, ҳамон лаҳза онро истифода бояд бурд. Агар ба таърихи истифодаи қувваи барқ дар замони шӯравӣ назар андозем, он замон истифодабарандагони бузург дар ҳудуди ҷануби Тоҷикистон вучуд надошт. Аз ин хотир, шуъбаи интиқолоти дури пажӯҳишгоҳи лоиҳакашии шабакаҳои энергетикӣ Маскав лоиҳаи ду хати интиқоли барқии 500 кВ-ро аз Норақ то Тошканд тарҳрезӣ намуд. Аз ҷумла, тарҳи кӯтоҳе бо гузариши хати интиқоли барқ тариқи ағбаҳои кӯҳии Анзоб ва Шаҳ-

ристон, дар баландии 3 ҳазор метр аз сатҳи баҳр, ба нақша гирифта шуд. Бо сабаби душвории бунёди тарҳ ва вучуд надоштани роҳ барои идомаи корҳо дар давраи зимистон аз ин тарҳ даст кашиданд. Ва ҳар ду тарҳ, бар хилофи кӯҳҳои баланд, бо самти Норақ-Душанбе-Регар-Ғузур-Самарқанд-Тошканд лоиҳакашӣ гардид. Дар қисмати ғарбии Душанбе қитъаи 50 гектара барои бунёди зеристгоҳи 500 кВ ҷудо гарди буд (с.33).

Чанбаҳои назариявии диссертатсияи мазкурро таҳқиқ намуда, муаллиф ба чунин хулоса омадааст, ки баҳри рушди электронунии хоҷагии деҳот нерӯгоҳи Норақ саҳми калон гузоштааст. Барои бунёди ин иншооти нодир ва нотақрор беш аз 200 пажӯҳишгоҳҳои илмию тадқиқотӣ, лоиҳакашӣ ва корхонаҳо саҳм гузоштаанд. Дар нерӯгоҳи Норақ бори аввал дар ҷаҳон сарбанди 300 метр, ки ба девораи он наздики 59 млн. метри мукааб гилҳок гузошта шудааст, бунёд гардид. Соли 1976 занҷираи нахустини хати бандшиддати 500 кВ нерӯгоҳи Норақ - Регар (Турсунзода) ба истифода дода шуд. Ин имкон дод, баъдан системаи барқии ҷануби Тоҷикистон бо системаи барқии муттаҳидаи Осиёи Марказӣ пайваст гардад. Ҳамин тавр замина муҳайё шуд, ки нерӯгоҳи барқии Норақ бо тавонии 1,8 млн. кВт/соат ва дар соли 1977 баъди ба истифодабарӣ супурдани ҷарҳаи охири, яъне нуҳум тавоноии он ба 2,7 млн. кВт/соат расонида ва заминаи муфид баҳри истифодаи самараноки нерӯи энергетикӣ муҳайё гардад. Соли 1988 таҷдиди ҷарҳаҳо сурат гирифт ва он имкон дод, тавоноии нерӯгоҳ ба 3 млн. кВт/соат расонда шавад. Айни замон барномаи таҷдиду навсозии нерӯгоҳи Норақ коркард мешавад, ки дар навбати худ нақшаи гидроузели нерӯгоҳи Сангтӯда-1-ро дар ҳаёт татбиқ месозад (с. 41-42).

Дар боби дуюм, таҳлил, вазъи ҳозира ва тамоюли рушди қувваи барқ дар деҳот мавриди омӯзиш қарор гирифта, рушди гидроэнергетика ва нақши он дар таъмини қувваи барқ асоснок гардида, ҳолати таъмини қувваи барқ дар комплекси агросаноатӣ, таҳлил, вазъи ҳозира ва тамоюли рушди энергетика дар деҳоти ҷумҳурий муайян карда шудааст.

Таҳлили ҳозираи истифодабарии захираҳои энергия дар хоҷагиҳои кишоварзиро гузаронида, ба андешаи муаллиф нархҳо ба қувваи барқ аз соли 2009 то соли 2016 ба миқдори аз 135,0 то 170, 0 % зиёд гардидааст. Аз ин хотир, ба ақидаи диссертатсиянавис масъалаи асосӣ баҳри барқарор ва рушди хоҷагии деҳот - ин ҷалби сармоягузориҳои дохилию хориҷӣ мебошад. Ҳиссаи маблағгузори дар маблағҳои асосӣ барои хоҷагии

деҳот, дар сохтори умумии иқтисоди миллӣ аз 15,9 %-и соли 1990 то 3,6 % дар соли 2017 паст шудааст. Ба ақидаи ӯ, пеш аз ҳама, ин ба маб-лағгузорӣ ба тавоноии энергетикаи хоҷагии деҳот таъсир расондааст, ки ин рақаму далелҳо дар ҷадвали №8, саҳифаҳои 72-73-и диссертатсия мав-риди таҳлил қарор гирифтаанд.

Дар асоси таҳлилҳои гузаронидашуда, муаллиф ба чунин хулоса омадааст, ки бо афзоиш ёфтани истифодаи энергия истехсоли маҳсулоти кишоварзӣ зиёд мешавад, вале дар ин маврид, ҳам дар соҳаи растани-парварӣ ва ҳам дар соҳаи чорводорӣ дар навбати аввал истифодаи самаранок ва оқилонаи захираҳои сӯзишворию энергетикиро таъмин қардан зарур аст. Бо ин мақсад муаллиф рақаму далелҳои дар боло овардашуда ро таҳлил намуда, рисола навис бо хотири таъмин барқ дар соҳаҳои комплекси агросаноатӣ (КАС) дар минтақаи таҳлилшаванда амалигардонии чорабиниҳоро пешниҳод менамояд, ки онҳо ба таври мушаххас дар саҳифаҳои 88-и диссертатсияи номзадӣ оварда шудааст.

Яке аз дастовардҳои соҳаи илмӣ, ки аз он ҷумла таҳқиқотчиён зимни иҷрои корҳои илмӣ таҳқиқотӣ амалӣ менамоянд - ин истифодаи усулҳои математикӣ-иқтисодии моделсозӣ дар диссертатсияҳои номзадӣ докторӣ мебошад. Аз ин ҷост, ки рисола навис фикру хулосаҳои худро бо дурустии нишондиҳандаҳои интегралӣ тавассути муайян намунаҳои шакли таҳлилии вобастагии байни таъмин ва сатҳи рушди иқтисодӣ, тасдиқ месозад. Ба ақидаи ӯ дар 3 гурӯҳи аввал 82 %-и ташкилотҳо, аз рӯи натиҷаи гурӯҳбандӣ бо нишондиҳандаҳои аввал ва 73 % бошад, зимни гурӯҳбандӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои дуюм рост меояд. Барои ҳалли масъалаҳои умумии вобастагии байни нишондиҳандаҳои таъкидшуда, яқинан моделҳо таҳқиқ гардидаанд, ки дар онҳо дараҷаи самараноки фаъолият, ба воситаи арзиши маҳсулоти молӣ ба ҳисоби як қор-мандифодашуда, ҳамчун вобастагии ҳатӣ аз сатҳи баробаркунии бо барқ таъминнокӣ пешниҳод гардидааст, ки онҳо бо воситаи нишондиҳандаҳои интегралӣ дар саҳифаҳои 122-123-и диссертатсия оварда шудааст.

Дар боби сеюм, самтҳои асосии мукамалгардонии механизми ташкилию иқтисодии рушди қувваи барқ дар деҳоти вилояти Хатлон асоснок ва пешниҳод гардида, роҳҳои баландбардорӣ нақши хизматрасониҳои хоҷагии барқ дар асоси кооператсияқунонии истехсолоти вилояти Хатлон муайян қарда шуда, асосҳои ташкилӣ-иқтисодии мукам-

малгардони системаи нафъовари таъминоти барқ дар деҳот пешниҳод гардида, баландбардори сатҳи бо барқ таъминкунии равандҳои истеҳсоли дар асоси азнавсозии техникий таҷҳизотҳо коркард гардидаанд.

Ба андешаи муаллиф, яке аз муаммои муҳим, ин интихоби шакли ташкили хизматрасони техникий барқӣ ба ҳисоб меравад. Дар асоси таҳлили қонунгузориҳои амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бо назардошти муносибати бартариятноқ нисбати моликияти муассисаҳои деҳот, метавон ташкили хизматрасони мазкурро аз рӯи ин се вариант (шакл) тавсия дод: *варианти якум* - бо ризоияти иштирокчиёни кооператсияи байнихоҷагии муассисаи мунисипали ташкил додани тобеияти бевосита дар раёсатҳои кишоварзӣ ва озуқаворӣ; *варианти дуюм* - ташкили ҷамъияти саҳҳомӣ бо муассисон: ташкилотҳои хоҷагии деҳоти КАС, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва ширкатҳои барқӣ; *варианти сеюм* - ташкили кооператсияи матлубот дар сатҳи ноҳия бо муассисон - ташкилотҳои кишоварзии КАС (с. 104).

Яке аз самтҳои муҳимтарини сарфаи энергия дар соҳаи кишоварзӣ, истифодаи технологияи инноватсионии ба ҳифзи захира ва энергия равонакардашуда (“ресурсо- и энергоресурсосбергающая технология”) ва истифодаи сарфакорони қувваи барқ мебошад, ки дар бисёре аз хоҷа-гиро, аз он ҷумла кооперативҳои вилояти Хатлон истифода мешавад. Аз ин ҷост, ки муаллиф пешниҳод менамояд, ки беҳтар мебуд, агар кооперативи молистеҳсолкунандагони деҳот ташкил карда мешуд, ки муассисони он хоҷагиҳои деҳоти минтақаи аввали иқтисодӣ мебуд. Роҳҳои амалӣ намудаи онро муаллиф дар мисоли ташкили сохтори кооперативи матлуботи “Нигоҳдошти қувваи барқи Муродалӣ” пешниҳод менамояд, ки он бо пуррагӣ бо воситаи расм дар саҳифаҳои 108 диссертатсия оварда шудааст.

Ба ақидаи рисоланавис, самтҳои асосии фаъолияти кооперативи “Нигоҳдошти қувваи барқи Муродалӣ” инҳо маҳсуб меёбад: иҷроиши корҳои пудратӣ (набзорӣ, таҷдиду навосозии системаи бо барқтаъминкунии хоҷагиҳои деҳот); хизматрасони техникий ва таъмири таҷҳизоти барқии фермаҳои чорводорӣ ва дигар истеҳсолоти ёрирасон; ташкил ва азхудкунии технологияҳои навини барқии сарфакор ва усулҳои физикию барқии таъсиррасонӣ ба объектҳои биологӣ, ки дар пешомади истеҳсо-

лоти технологии маҳсулоти деҳот мутобиқ шудаанд; коркард ва азхудкунии воситаҳои “энергетикаи хурд” дар заминаи истифодаи захираҳои энергетикӣ маҳаллӣ, система ва таҷҳизоти омехта (с. 109).

Ба андешаи муаллиф, коэффитсентҳои ислоҳӣ, ки истеъмоли қувваи барқро дар истеҳсолоти деҳот муайян месозанд, бо назардошти зерин ба инобат гирифта мешаванд: пешрафти сохторӣ дар истеҳсолоти кишоварзӣ, дар маҷмӯъ афзоиши саҳми чорводорӣ ҳангоми пастравии саҳми растанипарварӣ; дар чорводорӣ афзоиши ҳиссаи модаговҳо дар саршумории чорвои калони шохдор; имкони амалисозии чорабиниҳои эҳтиёткунандаи барқ, дар навбати аввал каммасраф; имкони электрикунонӣ, аз ҷумла равандҳои гармидиҳӣ (с. 130).

Дар қисми хотимаӣ, хулосаҳо асоснок карда шуда, баъзе пешниҳодҳо оиди ҳалли муаммоҳо ва роҳҳои мукамалгардонии механизми ташкилӣ-иқтисодии рушди барқи деҳот дар мисоли вилояти Хатлон мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

4. Аҳамиятнокии хулоса ва пешниҳодҳо барои илм, имконият ва татбиқи истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот. Андешаҳои алоҳидаи назариявӣ консепсияҳо ва принципҳои, ки нисбат ба шароитҳои иқтисодии нақшавӣ ва ё бозорӣ таҳия карда шуда буданд, метавонанд ба сифати роҳҳои мукамалгардонии механизми ташкилӣ-иқтисодии рушди барқи деҳот дар мисоли вилояти Хатлон ва унсурҳои алоҳидаи он дар марҳалаи муосир истифода бурда шаванд. Арзиши амалии диссертатсияи номзадии Сабриддини Сафовуддин истифодаи натиҷаи таҳқиқотҳои илмию назариявӣ дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ илмию амалии Донишгоҳи аграрӣ Тоҷикистон ба ном Ш. Шохтемур (солҳои 2015-2017), Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (солҳои 2016-2018), Донишгоҳи давлатии Данғара (солҳои 2015-2020), Донишкадаи энергетикӣ Тоҷикистон (солҳои 2015-2018) ва ғайраҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Қисматҳои чудогонаи диссертатсияро зимни коркарди барномаи комплекси хоҷагии деҳот истифода бурдан ба мақсад мувофиқ аст.

5. Арзёбии мазмуни диссертатсия, баохиррасии он дар маҷмӯъ, эродҳо ва пешниҳодҳо барои таҳияи рисола. Дар катори бартариятҳои диссертатсияи номзадии мазкур, як қатор хулосаю пешниҳодҳо оиди боз ҳам хубтару беҳтар намудани мазмун ва мундариҷаи диссертатсияи

номзадӣ пешниҳод мешавад, ки миёни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон
чудо намуд:

1. Дар қисмати назариявии диссертатсия, муаллиф аз адабиётҳо ва сарчашмаҳои илмии ватанӣ васеъ истифода намудааст, ки онҳо на танҳо мазмуну мундариҷаи қисми назариявии рисоларо бой намудааст, балки мантиқ ва моҳияти илмии кори илмиро боз ҳам зебою хонданибоб намудааст. Аммо мутаасифона дар қисмати хотимавии параграфи маз-кур фикру хулосаҳои ҳуди муаллиф кам ба назар мерасанд, ки албатта бояд ба назари эътибор гирифта мешуд.

2. Чи тавре, ки маълум аст, яке аз нерӯҳои айни ҳол сохташаванда ва дар оянда мавриди истифода қарор гиранда ин нерӯҳои аср - Роғун мебошад, ки на танҳо аҳамияти миллӣ балки инчунин аҳамияти минтақавӣ низ дорад. Аз ин ҷо беҳтар мебуд, муаллиф агар дар автореферат дар бораи аҳамияти обанбори хусусияти миллию минтақавӣ доштаи Роғун, нақши он дар рушди барқ дар деҳот ва имкониятҳои истифодаи онҳо барои обёрикунонии заминҳои ташналаби минтақаҳои алоҳидаи кишвар рақаму далелҳо оварда асоснок менамуд, мазмуни илмии кори мазкурро боз ҳам бой ва ғанӣ мегардонид.

3. Хубтару беҳтар мебуд, рисола навис дар қатори он масъалаҳои ҳамзамон мубрами рӯз, ки ба муаммоҳои истифодаи самараноки энергия дар деҳот бахшида шудааст, ҳамчунин ба масъалаҳои истифодаи самараноки обанборҳои сохташаванда ва дар оянда мавриди истифода қароргиранда, истифодаи обҳои захирашаванда дар соҳаи кишоварзӣ, бахус барои обёрикунонӣ - яъне ирригатсия дар деҳоти вилояти Хатлон рақаму далелҳо низ меовард, боз ҳам сатҳу сифати кори илмии мазкурро баланд мебардошт.

4. Мазмун ва мундариҷаи диссертатсия боз ҳам бою ғанӣ мегардид, агар муаллиф дар қатори чадвалҳои хусусияти омори дошта ҳамзамон яке ё ду чадвали хусусияти аналитикӣ дошта (натиҷадиҳанда) низ ҳисоб карда дар диссертатсия ҷой меод. Хубтар мешуд муаллиф ҳамзамон дар боби сеюми диссертатсия аз расмҳои ҳуди муаллиф сохташуда (“автор-ский”), аз чадвалҳои “сво-таҳлили” ба таври васеъ истифода менамуд, боз ҳам қор ранги дигар мегирифт.

5. Хубтару беҳтар мебуд агар самаранокии чорабиниҳои ба рушди барқи деҳот таъсиррасон, бо воситаи пул - яъне ғоидаи аз амалисозии ин

гуна чорабиниҳо ба монанди ҷалби сармоягузориҳои дохилию хориҷии ба азнавтаҷҳизонӣ (реконструкция)-и иншоотҳои гидротехникии минтақаи Хатлон таъсиррасон, сохтану мавриди истифода қарор гирифтани НОБ-и хурду миёна дар деҳот, даромад аз ҷалби сармоягузориҳои дохилӣ, муҳаё намудани фазои сармоягузориҳои дохилии ба мақсад мувофиқ, бо хоҳири истифодаи сарфақоронаи рушди барқи деҳоти вилояти Хатлон, ва дар маҷмӯъ, ҷиҳати таъмини бехатарӣ ва расидан ба истиқло-лияти энергетикӣ кишвар ба ҳисоб меравад муайян ва асоснок мегардид, боз ҳам ҷанбаҳои иқтисодии диссертатсияи мазкурро бой менамуд.

Инчунин, дар диссертатсияи номзадӣ баъзан ҳатогиҳои имлоию стилистикӣ вомерӯанд.

Аммо хушбахтона пешниҳодҳо ва эродҳои дар ин ҷо баррасишуда, на он қадар ҷиддӣ буда ба мазмун ва муътавои қори илмӣ мазкур таъсири манфии худро намерасонад.

6. Таъдиқи натиҷаҳои асосии рисола дар соҳаи илм ҷопшуда. Рисолаи номзодии Сабриддини Сафовуддин миқдори зиёди ҷадвалҳои оморӣ, аналитикӣ ва расму диаграммаҳоро дар бар гирифта, ба мазмун ва мундариҷаи қори илмӣ-таҳқиқотӣ мазкур мувофиқат намуда, асоснок қарда шудааст. Ҳолатҳои асосии рисола дар нашрияҳои омодакардашуда аз он ҷумла дар маҷаллаҳо ва нашрияҳои, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Россия ва назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия шудаанд ҷоп шуда, мақола ва ҷопи маводҳои илмӣ муаллиф ба самти қори илмӣ таҳқиқотӣ диссертатсияи номзадӣ мувофиқат менамояд. Аз рӯи маводи рисола 16 қорҳои илмӣ, ки аз онҳо 5 мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тавсияқардаи ҚОА Федератсияи Россия ва назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидаанд.

7. Мувофиқ омадани мазмуни автореферат ба натиҷаҳои асосии рисола. Автореферат мазмуни асосии таҳқиқоти диссертатсияро ифода намуда дар он натиҷаҳои асосии барои ҳимоя пешниҳодшуда шарҳи пурраи худро ёфта, асоснок қарда шудаанд. Як нуктаро низ ҳамзамон бояд қайд намуд, ки диссертатсияи номзодии мазкур бо забони давлатӣ (тоҷикӣ) яке аз қадамҳои нахустини “пионерӣ” дар роҳи таҳқиқ ва рушди қорҳои илмӣ таҳқиқотӣ ба ҳисоб меравад.

Қори илмӣ Сабриддини Сафовуддин ба талаботҳои таҳия ва навиштани ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ

мебошад. Аз ин ҷост, ки аз рӯи мазмуни илмӣ ва шакли таҳияи диссертатсияи номзадӣ дар мавзӯи “Мукамалгардони механизми ташкилӣ-иқтисодии рушди барқ дар деҳот (дар мисоли вилояти Хатлон)» ба чунин хулоса омадан мумкин аст, ки он ҳамчун кори илмӣ-тахассусӣ ба ҳисоб рафта, дар он ҳалли масъалаҳои муҳим ва бартариятдоштаи илмҳои иқтисодӣ, ки ба талаботҳои қисм (пункт)-и 9-и ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Оид ба додани дараҷаи илмӣ” ҷавобгӯ аст. Ҳамаи ин рақаму далелҳо бе ягон шаклу шубҳа аз он гувоҳӣ медиҳад, ки кори илмии мазкур сазовори баҳои баланд буда, муаллифи он Сабриддини Сафовуддин арзандаи дараҷаи илмӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05 - Иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ: иқтисодиёт, ташкил ва идоракунии корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо (комплекси агросаноатӣ ва кишоварзӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ, ректори
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
д.и.и., профессор

Хушвахтзода Қ.Х.

